

Koronajęzyk – analiza terminologii związanej z pandemią koronawirusa w polskich i chorwackich przekazach medialnych

Edyta Koncewicz-Dziduch

Akademia Ignatianum w Krakowie

edyta.koncewicz-dziduch@ignatianum.edu.pl

Streszczenie

Pandemia wirusa SARS-CoV-2 wywołała szereg zmian w różnych aspektach życia społecznego i gospodarczego: codziennym funkcjonowaniu, pracy, edukacji, komunikacji międzyludzkiej i medialnej. Nie pozostała też bez wpływu na język, w którym pojawiły się nieużywane wcześniej na tak dużą skalę terminy i określenia (pandemia, kwarantanna, zagrożenie epidemiczne, antyszczepionkowiec) oraz szereg tzw. neologizmów pandemicznych, głównie złożzeń (koronaparty, koronaferie, antymaseczkowiec, kowidianie, kowidiota). Te zjawiska i przemiany w języku mają, podobnie jak pandemia, globalny charakter. Na potrzeby analizy porównawczej wybrano dwa języki słowiańskie: polski i chorwacki, by wskazać mechanizmy działania, podobieństwa i różnice w tzw. koronajęzyku (koronagovor/ koronarazgovor), jako nowym zjawisku w obrębie komunikacji społecznej. Analizie komparatystycznej poddano terminologię specjalistyczną oraz określenia potoczne związane z tematyką pandemii, obecne w polskich i chorwackich przekazach medialnych w II połowie 2021 r. i na początku 2022 r.

Słowa kluczowe: pandemia, koronawirus, język, media, neologizm,

Abstract

Coronalanguage - An Analysis of COVID-19 Pandemic-related Terminology in Polish and Croatian Media Discourse

The SARS-CoV-2 pandemic has affected various aspects of social and economic life: daily routine, work, education, interpersonal and media communication. It had an impact on language as well; the terms which had rarely been used before have emerged (pandemic, quarantine, epidemiological threat, antivaxer) along with numerous pandemic-related neologisms, mainly compounds (coronaparty, coronavacation, antimasker, Covidian, Covidiot). These phenomena and language changes are global in nature, as is the pandemic. The two languages, Polish and Croatian, were chosen for the sake of comparative analysis. The aim was to showcase the mechanisms of the so-called coronalanguage (Pol. koronajęzyk, Cro. koronagovor/koronarazgovor) as a new phenomenon in social communication and discuss

interlanguage similarities and differences. In the article, technical terminology and colloquial pandemic-related terms present in Polish and Croatian media discourse have been compared.

Key words: pandemic, coronavirus, language, media, neologism

1. Wstęp

Tematyka pandemii koronawirusa zdominowała przekazy medialne od początku 2020 roku, to znaczy od czasu, gdy nieznana choroba stała się realnym zagrożeniem w Europie, a nie „wirusem z Wuhan”, czyli czymś, co w przekonaniu wielu osób było odległe, nie dotyczące ich bezpośrednio. Wszelkie środki masowego przekazu: telewizja, prasa, a zwłaszcza media internetowe „bombardowały” informacjami na temat samego wirusa SARS-CoV-2, jak i rozwoju choroby w kolejnych krajach. Obecnie, po ponad dwóch latach od wykrycia w Polsce pierwszego przypadku zachorowania na COVID-19 (4 marca 2019 roku), warto zastanowić się i podsumować, w jaki sposób pandemia wpłynęła na sposób widzenia świata, komunikowania się. Warto zadać sobie pytania: Czy (a jeśli tak, to jakie) zmiany zaszły w języku, jego zasobie leksykalnym? Czy słownictwo pandemiczne, medyczne bądź okazjonalne zdominowało sposób przekazu informacji w latach 2020-2022, które już umownie określa się „latami pandemii”? Warto przy tym zauważyć, że wciąż (w II połowie 2022 roku) nie można jednoznacznie stwierdzić, że COVID-19 należy do przeszłości¹.

Przedmiotem analizy porównawczej jest język przekazów medialnych, głównie internetowych, w czasie pandemii koronawirusa w dwóch krajach: Polsce i Chorwacji; a dokładniej – słownictwo, które pojawiło się na początku pandemii (największa intensywność w I połowie 2020 roku). Jest ono dość dobrze zbadane i zobrazowane w polskich publikacjach naukowych (m.in. Cierpich-Kozieł 2020, Kondziola-Pich 2021, Matyjaszczyk-Łoboda 2021, Goban Klas 2020, Zabielska 2021, Kosmalska 2020, Trościński 2021, Makowska 2021, Piel 2021, Włoskiewicz 2020); w mniejszym stopniu – w opracowaniach chorwackich, gdzie dominuje forma eseju naukowego, wywiadu publicystycznego (Strkalj Despot 2020, Blagus Bartolec 2020, Badurina 2021, Filipović 2020). Mimo dość dużego zainteresowania badaczy przemianami leksyki pod wpływem pandemii, istnieje luka w badaniach porównawczych,

---

¹ W mediach pojawiły się informacje o kolejnej odmianie choroby COVID-19, określanej przez specjalistów mianem COVID-22, odpowiedzialnej za wzrost zachorowań w lipcu 2022 r. w wielu krajach Europy, pojawieniu się siódmej fali koronawirusa. Spowodowane to jest znaczną migracją osób w okresie letnim, zniesieniem rygorów pandemicznych, niedostateczną liczbą zaszczepionych osób oraz dużą skłonnością mutagenną wirusa, wg opinii prof. R. Filisiaka Prezesa Polskiego Towarzystwa Epidemiologów i Lekarzy Chorób Zakaźnych <https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/news%2C93033%2Cprof-flisiak-mozna-powiedziec-ze-juz-nie-jest-covid-19-covid-22.html> (dostęp: 15.07.2022)

zwłaszcza dotyczących języków słowiańskich. Warto zwrócić uwagę na badania komparatystyczne tej leksyki w obrębie języków polskiego, czeskiego i bułgarskiego (Satoła Staškowiak 2021) oraz polskiego i rosyjskiego (Kuligowska 2020). Brakuje natomiast analizy komparatystycznej słownictwa pandemicznego polskiego i chorwackiego. Poniższe rozważania są zatem próbą wypełnienia, choćby częściowego, tej luki.

W analizie danych językowych uwaga zwrócona będzie także na tzw. słownictwo późnopandemiczne, znacznie słabiej zbadane w obu językach. Chodzi tu o określenia i terminy obecne w polskich i chorwackich przekazach medialnych w drugiej połowie 2021 i na początku 2022 roku, czyli w okresie, w którym już w pewien sposób społeczeństwo przyzwyczyło się do nadzwyczajnej sytuacji, obostrzeń pandemicznych, choć nie bez sprzeciwów. Kolejne fale i odmiany wirusa na początku 2022 r. (delta, omikron, piąta i szósta fala epidemii) to zjawiska odnotowane przez media europejskie i światowe; nie ominęły także przekazów medialnych w Polsce i Chorwacji. Źródłem materiału są głównie internetowe publikacje informacyjne: (A) polskie, pochodzące ze stron portali: Onet.pl, gazeta.pl, gazetaprawna.pl, oko.press.pl, Głos24.pl, jak też raportów i opracowań naukowych: projekt Instytutu Języka Polskiego Uniwersytetu Warszawskiego „Słowa na czasie”; blogu Nad Wyraz – raport-badanie: *KORONAMOWA CZYLI NEOLOGIZMY POWSTAŁE W 2020 R. W ZWIĄZKU Z PANDEMIĄ. SŁOWNIK SŁÓW COVIDOWYCH*, (B) chorwackie, pochodzące z materiałów internetowych, w tym z popularnej prasy codziennej: „Slobodna Dalmacija”, „Večernji list”, „Jutarnji list”, z portalu Index.hr, elektronicznego słownika pojęć pandemicznych: *Pojmovnik koronavirusa*², a także z opracowania naukowego *Koronavirus i mentalno zdravlje* (2020). Źródłem do poznania „żywego”, potocznego słownictwa w obu językach są liczne komentarze i opinie zamieszczone pod materiałami internetowymi. Do ekscerpcji materiału internetowego oraz badania częstotliwości użycia danych terminów wykorzystano wyszukiwarkę internetową Google oraz wyszukiwarki korpusowe: Monco PL, Hrvatski jezični korpus – riznica.ihjj.hr.

W obu językach można zauważyć upowszechnienie określeń związanych ze stanem pandemii, wcześniej znanych, lecz nieużywanych na tak dużą skalę w codziennej komunikacji: *pandemia, kwarantanna, dezynfekcja, maska, lockdown, obostrzenia*. Dostrzegalne jest również tworzenie okazjonalizmów (obecnie nawet już historyzmów), określeń sytuacyjnych, które po krótkim okresie popularności, zaczęły zanikać: *koronaparty, koronawybory, godziny dla seniorów, kwarantanna narodowa*. Dominację określeń związanych z pandemią oddaje w

---

² Projekt Instytutu Języka Chorwackiego i Językoznawstwa w Zagrzebiu (Institut za Hrvatski Jezik i Jezikoslovlje), *Pojmovnik koronavirusa* rejestruje słownictwo, które pojawiło się w początkowym okresie pandemii- I połowie 2020 r. <http://jezik.hr/koronavirus> (dostęp: 10.06.2022)

polskiej rzeczywistości choćby wynik plebiscytu na najpopularniejsze Słowo Roku corocznie organizowany przez Uniwersytet Warszawski: w 2020 r. był to *koronawirus* (3. miejsce: *pandemia*), w 2021 r. – *szczepienie* (3. miejsce: *zdalny*).

2. Nazwy choroby w języku chorwackim i polskim

Podstawowym, najczęściej używanym określeniem nowej jednostki chorobowej w obu językach jest termin *koronawirus*, (chorw.) *koronavirus*. Wywodzi się od nazwy z języka angielskiego – *coronavirus*, która z kolei jest złożeniem dwóch słów łacińskich: *corona* i *virus*, przy czym element *corona*, słusznie kojarzy się w języku polskim z nazwą królewskiego nakrycia głowy, gdyż nawiązuje do mikroskopowego obrazu postaci wirusa – ułożonych w pierścień promieni przypominających koronę. Podstawowe znaczenie leksemu *korona* w nazwie choroby, w opinii Marka Łazińskiego, nasunęło skojarzenie z insygnium władzy królewskiej i wytworzyło metaforę, jakoby koronawirus nad nami panował (Łaziński 2020). Warto zauważyć, że takiej asocjacji nie obserwujemy w języku chorwackim, gdyż odpowiednikiem znaczeniowym polskiego określenia *korona* (królewska) jest *kruna*.

Chorwacka językoznawczyni Lada Badurina, widząc pewne problemy związane z nazewnictwem nowej choroby, zwraca uwagę na rozgraniczanie użycia określonych nazw; terminy medyczne: *SARS-CoV-2* (nazwa wirusa), *COVID-19* (nazwa choroby) są typowe dla oficjalnych, urzędowych komunikatów, natomiast określenia o charakterze nieoficjalnym: *koronavirus*, *covid/ kovid*, *korona* dominują w języku ogólnym, potocznym, codziennej komunikacji, także medialnej (Badurina 2021). Podobna sytuacja występuje w języku polskim, najczęściej używanymi leksemami na określenie choroby w języku niespecjalistycznej komunikacji są: *koronawirus*, *covid/ kovid*, *korona*, rzadziej *COVID-19*. Warto jednak podkreślić większą częstotliwość występowania skróconej nazwy choroby, derywatu wstecznego: *korona* w języku chorwackim, w którym używany jest w dwu znaczeniach: 1. ‘nowy wirus, koronawirus’; 2. ‘czasy pandemii koronawirusa’ (Strkalj Despot 2020). Określenie *korona* popularne w chorwackiej komunikacji potocznej (komentarze internetowe), pojawia się także często w języku prasy oficjalnej, a nawet w publikacjach popularnonaukowych i naukowych, np. artykuł-wywiad z L. Baduriną *Hrvatski jezik u doba korone* (2021) czy tytuł rozdziału monografii *Kulturni izazovi „doba korone”* (2020). Podobne zjawisko zaobserwowano też w innych językach słowiańskich: rosyjskim (Kuligowska 2020: 112) i bułgarskim (Satoła-Staškowiak 2021: 24). W języku polskim takie użycie nazwy *korona* ogranicza się tylko do języka potocznego, może oznaczać stan choroby (częściej), np.: *mieć*

koronę bez objawów, lub okres pandemii: *humor w czasach korony*, niemniej jednak częstotliwość występowania jest mniejsza niż w języku chorwackim i wyżej wymienionych językach.

Dość często w przekazach medialnych pojawia się podstawowa nazwa choroby: *COVID-19* (akronim: *CO corona, VI virus, D disease, 2019* – rok pojawienia się) w postaci różnych wariantów zapisu: *COVID-19, COVID, covid, Covid-19 /covid-19* – ta ostatnia forma zapisu spotyka się z krytyką chorwackich językoznawców (Badurina 2021), a mimo to obserwuje się jej znaczną popularność w języku prasy internetowej: *Covid-19 neće tako skoro postati bolest slična gripi* („Slobodna Dalmacija”, 21.07.2022). Zalecana postać zapisu w komunikacji medialnej, oficjalnej w obu językach to: *COVID-19*, z dodatkiem: *choroba, pandemia*, (chorw.) *bolest, pandemija* (*pandemia COVID-19, zachorowania na COVID-19; pandemija bolesti COVID-19*). Językoznawcy są zgodni w kwestii nieodmienności wzorcowej formy *COVID-19* (Blagus Bartolec 2020, poradniajezykowa.pwn dostęp: 12.04.2022), dopuszczając możliwość odmiany formy potocznej bez liczebnika: *covid, covida, covidem*; w języku chorwackim: *COVID-a, COVID-om* (Blagus Bartolec 2020). Niemniej jednak, mimo tych zaleceń, często forma *COVID-19/ covid-19* podlega deklinacji, zwłaszcza w chorwackich publikacjach internetowych: *U Hrvatskoj su od covida-19 u dvije godine umrle 14.964 osobe* („Jutarnji list”, 25.02.2022).

Od nazwy choroby utworzono formacje atrybutywne. W języku chorwackim cząstka *COVID* jest nieodmiennym dodatkiem do formy podstawowej rzeczownika, dlatego też L. Badurina zaleca pisownię z łącznikiem: *COVID-bolnica, COVID-odijel, COVID-mjere, COVID-bolesnik* (Badurina 2021). W języku polskim w tym znaczeniu występuje zaadaptowana do systemu fleksyjnego odmienna, przymiotnikowa forma: *covidowy – szpital covidowy (jednoimienny), pacjent covidowy, łóżko covidowe, dodatek covidowy*³, która zyskała dużą popularność i szeroki zakres użycia (*kaszel covidowy, obostrzenia covidowe, paszport covidowy*). Jeśli chodzi o nazewnictwo nowej choroby można zaobserwować w obu analizowanych językach brak jasnych, ściśle określonych reguł zapisu, stosowanie różnych form notacji, np. zapis w postaci akronimu lub zapis małymi literami, jak nazwa pospolita, z fonemem inicjalnym *k* lub *c* (*covid/ kovid, coronavirus/ koronawirus*). Duże znaczenie w tym

---

³ Warto podkreślić dużą popularność tego neologizmu pandemicznego, słowo *covidowy* zostało uznane za najczęściej pojawiające się nowe określenie związane z pandemią, wg 25% ankietowanych w badaniu internetowym „Raport Koronamowa 2020 czyli neologizmy powstałe w czasie pandemii COVID-19 w 2020 roku” organizowanym przez Nadwyraz.com i Polszczyzna.pl (*koronajęzyk/raport-koronamowa-2020-neologizmy-powstale-w-czasie-pandemii-nadwyrazcom.pdf*, dostęp: 23.03.2022).

przypadku może mieć zakładana przejściowość sytuacji pandemicznej i wiara, że wraz z ustąpieniem stanu epidemii wiele określeń przejdzie do pasywnej warstwy języka.

3. Produktywne wyrażenia i formy temporalne związane z czasem pandemii

Stan epidemii w Polsce został wprowadzony 20 marca 2020 r., a zniesiony 16 maja 2022 r., na mocy rozporządzenia Rady Ministrów; od tej pory obowiązuje w Polsce stan zagrożenia epidemicznego, zgodnie z którym zachorowalność na COVID-19 jest traktowana oraz monitorowana tak, jak grypa⁴. W Chorwacji stan epidemii oficjalnie obowiązywał od 16 kwietnia 2020 r. do 8 kwietnia 2022 r., kiedy to zniesiono wszystkie obostrzenia związane z COVID-19, niemniej jednak, kraj ten, ze względu na turystyczny profil gospodarki, znacznie luźniej podchodził do obostrzeń pandemicznych już w sezonie letnim 2020 i 2021 roku.

W związku z koniecznością zmiany trybu życia i funkcjonowania w czasie pandemii, zaczęto dokonywać periodyzacji, chronologizacji okresu epidemii, dzieląc życie na czasy przed, w czasie, a ostatnio po pandemii. W warstwie leksykalnej języka polskiego i chorwackiego pojawiło się wiele określeń, odtwarzalnych wyrażen o charakterze temporalnym, warto więc zwrócić uwagę na te najczęściej występujące w obu językach:

- (chorw.) *u doba korone* – charakteryzuje się dużą frekwencją (ponad 4 mln. przykładów według wyszukiwarki Google, stan na 21.03.2022), występuje w różnym otoczeniu leksykalnym: *ljubav, život, obrazovanje, sport, seks, kultura, folklor, poslovanje, podjela sakramenata, izbore, jezik (u doba korone)*;
- *w dobie (pandemii) koronawirusa* – duża frekwencja (ponad 8 mln przykładów w Google, stan na 23.03.2022): *wesela, święta, życzenia świąteczne, praca, biznes, nauka, komunikacja, wakacje, cięża, pacjent (w dobie koronawirusa)*;
- (chorw.) *u vrijeme zaraze* – *život, ljubav, pričešće, sveta misa (u vrijeme zaraze)*;
- *w czasie/ czasach zarazy* – *miłość⁵, kultura, życie, teatr, praca, pies, obiady (w czasach zarazy)*.

Ograniczenia życiowe w stanie pandemii wywołały skłonność do porównywania terażniejszości z czasami przedpandemicznymi, co znalazło odbicie w postaci wielu określeń temporalnych:

⁴ Por. Koniec stanu epidemii w Polsce od poniedziałku 16 maja, <https://www.infor.pl/prawo/nowosci-prawne/5467705,Koniec-stanu-epidemii.html> (dostęp: 15.07.2022)

⁵ Renesans zainteresowania odnotowała powieść G. G. Maręza *Miłość w czasach zarazy*, wydana w 1985 r. oraz jej ekranizacja z 2007 r. (USA, reż. Mike Newell), w chorwackim przekładzie tytuł powieści Maręza brzmi *Ljubav u doba kolere*.

- *przed pandemią* – *Świat nie wróci do stanu przed pandemią* (rp.pl 15.05.2021.); *Aktywność ekonomiczna przed i w czasie pandemii COVID-19* (Raport GUS z 14.10.2021.); *Socjologia migracji przed pandemią i w czasach pandemii* (Andrejuk 2020), *inflacja przed pandemią*;
- (chorw.) *prije pandemije (koronavirusa)* – *život prije pandemije, Rad na daljinu prije i za vrijeme pandemije koronavirusa* (praca dyplomowa, Jaić 2021), *knjižnice prije i za vrijeme pandemije*;
- (chorw.) *prije korone – život, cijena maski, škola, turizam (prije korone)* – to określenie czasowe pojawia się w tekstach o mniej oficjalnym charakterze.

O tym, że zaczęto postrzegać i dzielić życie na czas przed i w okresie pandemii świadczy fakt, że w języku angielskim powstał akronim *BCV* (*before coronavirus*), jako określenie pewnej cezury. Z tęsknotą wyczekiwano czasu, kiedy pandemia się skończy, robiąc plany i projekcje dotyczące przyszłości, używając do tego określeń:

- *po pandemii* – *Polska po pandemii taka sama, a jednak odmieniona* (forsal.pl 15.07.2022.), *świat, powrót do biura, wsparcie uczniów, straty gospodarki, nauczanie (po pandemii)*;
- (chorw.) *nakon pandemije – svijet, rad, turizam, život, sport, ekonomska kriza, povratak rukovanja (nakon pandemije)*;
- (chorw.) *poslije pandemije – svijet, Deset lekcija za svijet poslije pandemije* (Zakaria 2020); *ljudsko tijelo (poslije pandemije)*;
- (chorw.) *nakon korone – svijet, ratna situacija, turizam (nakon korone)*.

4. Wpływ pandemii na zasób leksykalny języka chorwackiego i polskiego w świetle przekazów medialnych

Wpływ pandemii koronawirusa na zasób leksykalny języka mediów oraz języka potocznej komunikacji jest zauważalny na całym świecie, są to zmiany jakościowe (nowe określenia i znaczenia, neologizmy pandemiczne, adaptacje fonetyczne i gramatyczne) i ilościowe (zwiększenie frekwencji niektórych terminów z dziedziny nauk medycznych i społecznych). W celu rejestracji tych zmian, w niektórych krajach powstały specjalne korpusy gromadzące teksty i określenia związane z pandemią, np. angielski *The Coronavirus Corpus*, szwedzki *Svedish COVID-19 corpus* czy chorwacki *Pojmovnik koronavirusa* (Matyjaszczyk-Łoboda 2021:100).

Warto się pochylić nad zawartością chorwackiego mini-słownika pojęć pandemicznych, stworzonego w formie elektronicznej przez językoznawców z Instytutu Języka Chorwackiego i Językoznawstwa (Institut za Hrvatski Jezik i Jezikoslovlje) na początku pandemii w 2020 roku. Słownik bardzo szybko się rozrósł i już w pierwszym miesiącu istnienia liczył ponad 200

jednostek. Analiza zawartości *Pojmovnika* jest kluczowa dla badania języka mediów w początkowym okresie pandemii w Chorwacji, gdyż materiał językowy tam zgromadzony wyekscerpowany został, w przeważającej mierze, z różnego rodzaju komunikatów medialnych. Logiczna struktura, uporządkowana alfabetycznie zawartość *Pojmovnika* ułatwia znalezienie odpowiedniego hasła/ terminu wraz z jego definicją. Niestety, wadą tego zbioru jest brak aktualizacji treści, zawiera on terminy i pojęcia typowe dla wczesnego okresu pandemii (pierwsza połowa 2020 r.). Nie ma tam słownictwa związanego choćby z tematyką szczepień, monitorowaniem zakażeń, kolejnymi falami koronawirusa, która dominowała w 2021. i na początku 2022 r.

Cechą „języka koronawirusowego” w Chorwacji jest znaczny udział materiału obcojęzycznego, zwłaszcza w formie internacjonalizmów, co jest ogólną tendencją, odzwierciedlająca globalny zasięg i charakter epidemii. Zapożyczane są zarówno pojedyncze określenia, jak i połączenia wyrazowe. Są wśród nich zapożyczenia leksykalne, głównie z języka angielskiego, kalki semantyczne i strukturalno-semantyczne (Pliszka 2020). Analizując słownictwo zawarte w *Pojmovniku koronavirusa* można stworzyć pewną typologię tych określeń, ze względu na ich pochodzenie, strukturę, znaczenie:

- I. Zapożyczenia z języka angielskiego: *COVID-19*, *lockdown*⁶, *korona free*, *drive-in* (*dijagnostika*, *testiranje*, *uzorkovanje*) – tu istnieją rodzime odpowiedniki: *provozna dijagnostika*, *provožno testiranje* (= pol. *mobilny punkt pobrań*, ang. *drive thru*);
- II. Określenia, nazwy całkowicie zaadaptowane, już wcześniej znane, których częstotliwość występowania znacznie wzrosła: *dezinfekcija* (pol. *dezynfekcja*), *epidemija* (pol. *epidemia*), *pandemija* (pol. *pandemia*) *izolacija* (pol. *izolacja*) *karantena* (pol. *kwarantanna*);
- III. Kalki językowe, głównie terminy medyczne oraz dotyczące życia społecznego: *superširitelj* (ang. *superspreader*, pol. *superroznośiciel*), *drugi*, *treći val epidemije* (ang. *second*, *third wave*, pol. *druga*, *trzecia fala epidemii*), *zaštitna maska* (ang. *protective mask*, pol. *maska ochronna*), *zaštitni vizir* (ang. *protective vizor*, pol. *przyłbica*), *izravnavanje krivulje* (ang. *flattening the curve*, pol. *wypłaszczanie krzywej*), *rad kod kuće* (ang. *work at home* ‘praca w domu’ – w języku polskim

⁶ Chorwacka propozycja językowego zamiennika terminu ‘lockdown’ to *zatvaranje*, por. (pol.): *zamknięcie gospodarki*, ale się nie przyjęła, mimo rekomendacji pracowników Instytutu Języka Chorwackiego M. Filipović *Koliko je pandemija promijenila jezik kojim govorimo?* <https://korona.net.hr/analize-i-intervjui/koliko-je-pandemija-promijenila-jezik-kojim-govorimo/> (dostęp: 12.03.2022.)

przyjęła się forma *home office* lub *praca zdalna*), *nulti pacijent* (ang. *patient zero*, pol. *pacjent zero*), *nastava na daljinu* (ang. *distance learning* ‘nauka na odległość’, pol. *nauka zdalna*), *socijalna distanca* (ang. *social distancing*; zalecane: *fizičko udaljenje*, pol. *dystans społeczny*), *nova normalnost* (ang. *new normal*, pol. *nowa normalność*), kalka pochodzenia grecko-łacińskiego *hiperimuna plazma* (pol. *osocze ozdrowieńców*);

- IV. Określenia i terminy związane z chorwacką sytuacją społeczną, typowe tylko dla języka chorwackiego: skrótowiec: *HZZJ – Hrvatski zavod za javno zdravstvo*, (pol.) *Instytut Zdrowia Publicznego; Stožer civilne zaštite* – często używane tylko określenie *stožer* – (pol.) *Sztab Obrony Cywilnej* (organ decyzyjny w sprawie obostrzeń pandemicznych; polski odpowiednik dla tego typu działań to *Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego*); neosemantyzm: *maškare* (l.mn.) ‘osoby noszące maski’ – *maškara* ‘przebieraniec’ (wcześniej znaczenie związane wyłącznie z tradycjami karnawałowymi); *kliconoša* ‘chory bezobjawowy’ (*klica* ‘kiełek, wirus’).
- V. Wyrażnie zauważalna w *Pojmovniku koronavirusa* dominacja określeń zaczynających się na literę „k”, co wynika z faktu, że większość tych leksemów posiada w części inicjalnej prefiksoidy *korona-* lub *kovid-*. Neologizmy strukturalne, głównie złożenia, zawierające cząstkę *korona* stanowią aż 28 przykładów, są to – podobnie jak w polszczyźnie – okazjonalizmy: *koronaparty/ koronatulum/ koronazabava* (pol. *koronaparty, koronazabawa*), *koronabolnica* (pol. *koronaszpital*), *koronahumor* (pol. *koronahumor*), *koronamem* (pol. *koronamem*), *koronakriža* (pol. *koronakryzys*), *koronamjere* ‘obostrzenia pandemiczne’, *koronaožujak* ‘kwiecień 2020 – „twardy” lockdown’, *koronizirati* (verb.) ‘zarazić koronawirusem’; nazwy osobowe: *koronaprofiter* ‘osoba wykorzystująca sytuację pandemii’, *koronaš* (m.), *koronašica* (f.) ‘osoba zarażona koronawirusem’⁷. Mniej liczne są nazwy z członem *kovid-*: *kovidambulanta* ‘karetka covidowa’, *kovidiot*, (pol. *covidiota/ kovidiota*), *kovidpozitivan* ‘osoba mająca pozytywny wynik testu na COVID-19’.

⁷ W języku polskim w początkowych miesiącach pandemii podobną listę neologizmów/ okazjonalizmów z członem *korona-* stworzyła A. Cierpich-Kozieł (2020), zawiera ona 52 przykłady określeń odnoszących się do ówczesnej sytuacji m.in.: *koronaferie, koronachaos, koronagrill, koronamajówka, koronamsza, koronakomunia, koronamatura, koronaszpital, koronašwirus, koronawakacje, koronaurlop, korona wybory*.

Jak wspomniano powyżej, niedoskonałością chorwackiego zbioru słownictwa pandemicznego jest brak nowych określeń związanych z kolejnymi etapami pandemii. Niektóre z odnotowanych tu określeń i terminów, w latach 2021-2022 straciły na aktualności i popularności, np.: *nulti pacijent*, *novo normalno*, *lockdown*, *koronašoping*. Z kolei pojawiły się nowe określenia, związane z tematyką szczepień, a także oddające nastroje społeczne wywołane przez wzrost zakażeń z powodu kolejnych fal epidemii zmutowanego wirusa (delta, omikron). Warto więc zwrócić uwagę na tę terminologię, nieodnotowaną w *Pojmovniku koronavirusa*, oscylującą głównie wokół tematu szczepień oraz obostrzeń pandemicznych. Dużą frekwencją w tekstach komunikatów medialnych charakteryzują się określenia: *cjepivo* (*vakcina*) – (pol.) *szczepionka*, *cijepiti* (*vakcinisati*) – (pol.) *szczepić*, *procijepiti* – (pol.) *zaszczepić*, *wyszczepić*⁸, *procijepljenost* – (pol.) *wyszczepienie*, ‘stopień zaszczepienia społeczeństwa’, *prva, druga, treća (booster) doza cjepiva* – (pol.) *pierwsza, druga, trzecia (przypominająca) dawka szczepionki*, *busterisati se* (pot.) – ‘przyjąć trzecią dawkę szczepienia’, *docijepiti*⁹ – (pol.) *doszczepić*, *bockati se* (pot.) – ‘kłuć się, dźgać się’ (pol.) *szprycować się* (znaczenie negatywne), *nuspojave* – ‘niepożądane objawy poszczepienne’ (*NOP*), *cjepivo Pfizer (fajzer), Moderna* – (pol.) *szczepionka Pfizer, Moderna*.

Określenia z końca 2021 r. i początku następnego roku uwidaczniają różnorodność postaw społeczeństwa wobec szczepień, obostrzeń pandemicznych oraz samej pandemii, polaryzację społeczeństwa, co jest typowym zjawiskiem dla większości krajów Europy i świata. Mamy więc wyraźny podział na obozy przeciwników i zwolenników szczepień: *antivakseri* – (pol.) *antyszczepionkowcy*, *vakseri* – (pol.) *szczepionkowcy* ‘osoby zaszczepione, zwolennicy szczepień na COVID-19’¹⁰. Tu warto zwrócić uwagę na nowe znaczenie znanego wcześniej leksemu *antyszczepionkowiec* – w czasie pandemii oznaczał on osobę sprzeciwiającą się masowym szczepieniom na COVID-19, a nie szczepieniom w ogóle. Widoczny jest także podział społeczeństwa jeśli chodzi o stosunek do nakazu noszenia masek: *antimaskeri* – (pol.) *antymaseczkowcy*, *maskeri (maškare)* – (pol.) *maseczkowcy*¹¹, *brnjica* (pot., neg.) – (pol.) *kaganiec* ‘maska ochronna’, (pol.) odpowiednik znaczeniowy, neologizm – *namordnik*. W Chorwacji dało się zauważyć dość silny trend kwestionowania pandemii i sensu obostrzeń pandemicznych, co najbardziej widoczne było w komentarzach pod artykułami internetowymi,

⁸ W języku polskim czasownik *wyszczepić* jest uważany za neologizm pandemiczny.

⁹ Głównie używane w odniesieniu do przyjęcia czwartej dawki szczepionki.

¹⁰ Określenia *vakseri*, *szczepionkowcy* w językach: polskim i chorwackim można uznać za neologizmy pandemiczne.

¹¹ W języku polskim widać wyraźne nacechowanie potoczne określenia *maseczkowcy* i ograniczenie raczej do tekstów zamieszczanych w mediach społecznościowych oraz komentarzach.

zwłaszcza o tematyce związanej z koniecznością szczepień, noszenia masek. Typowe leksemy chorwackie i polskie wyrażające ten aspekt znaczeniowy są bardzo podobne pod względem treści i formy: *p(l)andemija* – (pol.) *plandemia* (kontaminacja: *plan* + *pandemija*), *teorije zavjere* – (pol.) *teorie spiskowe*, *ravnozemljaši* – (pol.) *plaskoziemcy* ‘wyznawcy teorii spiskowych’ – (pol.) *szury*, *foliarze* (pot., neg.) – (pol.) *czipować*, ‘szczepić’, *medicinski eksperiment* – (pol.) *eksperyment medyczny* ‘szczepionka’. W komentarzach internetowych zamieszczanych pod chorwackimi artykułami informacyjnymi często pojawiały się specyficzne, negatywnie nacechowane określenia osób, np.: *pokusni kunići* (fraz.) – (pol.) *króliki doświadczalne* ‘osoby przyjmujące szczepionkę’, *dnovinari* (kontaminacja: *dno* + *novinari*) – ‘pogardliwe określenie dziennikarzy posądzanych o manipulację faktami i danymi’.

Nienacechowane określenia pandemiczne dominujące w drugiej połowie 2021r. dotyczą sytuacji związanych z życiem społecznym, np.: *covid potvrda*, *covid putovnica* (pot.) – (pol.) *Unijny Certyfikat Covid*, *paszport covidowy* (pot.)¹², *hibridna nastava* – (pol.) *nauczanie hybrydowe*, *nastava na daljinu/ online nastava/ mrežna nastava* – (pol.) *nauczanie zdalne*, *e-lekcje*; a także są to nowe określenia i terminy medyczne, związane ze stanem zdrowia po przebyciu infekcji COVID-19: *post-COVID sindrom*, *dugi COVID* (od ang. *long COVID*) – (pol.) *syndrom postcovidowy*, *dlugi COVID*, *dlugi ogon COVID*; *imunosni dug* – ‘osłabienie odporności po pandemii’, *zamaqljen mozak* („magla mozga”) – (pol.) *mgła mózgowa*, *mgła covidowa*¹³ (Bubaš, Capak 2022).

Nie ma takiego rejestru pojęć i terminów pandemicznych opracowanego w języku polskim, jakim jest chorwacki *Pojmovnik koronavirusa*, ale istnieje wiele publikacji i badań naukowych poświęconych tej tematyce (vide: Wstęp), badań społecznych z wykorzystaniem sieci internetu, zakrojonych na szeroka skalę. Jednym z takich badań nich jest „Raport Koronamowa 2020 czyli neologizmy powstałe w czasie pandemii COVID-19 w 2020 roku”, zrealizowany i opublikowany przez internetową poradnię językową *Polszczyzna.pl* i firmę *Nadwyraz.com*. W badaniu zajęto się neologizmami pandemicznymi obecnymi w sferze internetu, przeanalizowano prawie 700 tys. przykładów nowego słownictwa. Efektem analizy

¹² Zarówno w Polsce, jak i w Chorwacji istniała opinia o przydatności tego certyfikatu jedynie w celu ułatwienia odprawy na lotnisku podczas podróży zagranicznych, niewliczania do limitu osób mających prawo wstępu na imprezy i widowiska masowe, do obiektów hotelowych i kulturalno-rozrywkowych, stąd potoczne określenie *paszport covidowy*.

¹³ Objawy neurologiczne po przejściu infekcji COVID-19 występujące u niektórych pacjentów: problemy z pamięcią i koncentracją, spowolnienie myślenia, mogące utrzymywać się przez kilka tygodni a nawet miesiący po wyzdrowieniu (wg portalu <https://www.heydoc.pl/s/article/Mgla-covidowa-co-to-jest-Objawy-mgly-mozgowej-po-COVID-19>; dostęp: 21.07.2022)

było stworzenie rankingu 15 najczęściej zgłaszanych propozycji neologizmów powstałych w czasie pandemii: 1.*covidowy/e* (25% ogólnej liczby zgłoszeń), 2.*plandemia* (prawie 20%), 3.*godziny dla seniorów* (10%), 4.*koronaferie* (6 %), 5.*wyszczepić* (5%), 6. *koronatime* (4,5 %), 7.*koronaświrus* (4,4 %), 8.*covidianie/ kowidianie* (3,2 %), 9.*koronakryzys* (3 %), 10.*namordnik* (2,3 %), 11.*koronaparty* (2,3 %), 12.*covidek/ cowidek* (2 %), 13. *covidiota/ cowiediota* (2 %), 14.*antymaseczkowiec* (1,6 %), 15.*koronasceptyk* (1,6 %) ¹⁴. Niektóre z tych neologizmów mają odpowiedniki w języku chorwackim, np.: *plandemia* (chorw. *plandemija*), *wyszczepić* (chorw. *procijepiti*), *koronakryzys* (chorw. *koronakriza*), *koronaparty* (chorw. *koronaparty*), *covidiota* (chorw. *kovidiot*), *antymaseczkowiec* (chorw. plur. *antimaskeri*), *koronasceptyk* (chorw. *koronaskepticar*); inne mają rodzimy charakter, np.: *godziny dla seniorów*. Większość zebranego materiału stanowią określenia osób, wyrażające pewne stany uczuciowe związane z sytuacją pandemiczną i obostrzeniami: lęk, stosowanie się do obostrzeń – *koronaświrus*, *covidianie*, lekceważący stosunek – *covidiota*, *koronasceptyk*, *antymaseczkowiec*. Warto nadmienić, że *kovidiot* w języku chorwackim, oprócz analogicznego znaczenia osoby lekceważącej obostrzenia, oznacza także osobę nadmiernie gromadzącą zapasy żywności i środków ochronnych (Pojmovnik koronavirusa 2020).

Leksemy najczęściej pojawiające się w polskich mediach monitoruje zespół pracowników naukowych Uniwersytetu Warszawskiego w ramach projektu „Słowa na czasie”, co może dać pewien obraz popularności i frekwencji określeń związanych z pandemią, pokazać zmiany w tym zakresie. „Słowo roku” jako pewien społeczny projekt – ranking najpopularniejszych słów w mediach – najlepiej oddaje to, czym „żyły” media w 2020 i 2021 roku. Najpopularniejsze określenia, czyli „Słowa roku”, w tych latach to: *koronawirus* (2020) i *szczepienie* (2021). Warto zauważyć, że w drugiej połowie 2021. oraz na początku 2022 r. nastąpiła zmiana dominacji najpopularniejszych określeń związanych znaczeniowo z sytuacją pandemiczną. W tym czasie największą frekwencję odnotowały określenia: *certyfikat covidowy*, *delta*, *czwarta fala pandemii*, *omikron*, *szczepienia*, *trzecia dawka (przypominająca)*, *obowiązkowe szczepienia*, *nauka zdalna*, *nauka hybrydowa*, *mutacja wirusa*, *luzowanie (zdejnowanie) obostrzeń*, *wskaźnik wyszczepienia*, *znoszenie restrykcji covidowych* ¹⁵. Nie widać się już takiej kreatywności w języku, jak na początku pandemii, przejawiającej się w tworzeniu okazjonalizmów i neologizmów; określenia typu: *koronaferie*, *koronaparty* itp.

¹⁴ Wg: [koronajezyk.com/raport-koronamowa-2020-neologizmy-powstale-w-czasie-pandemii-nadwyrazcom.pdf](https://www.koronajezyk.com/raport-koronamowa-2020-neologizmy-powstale-w-czasie-pandemii-nadwyrazcom.pdf) (dostęp online: 23.03.2022)

¹⁵ Wg archiwum rejestrów tygodniowych najczęściej występujących słów w mediach, <http://www.slowanaczasie.uw.edu.pl/category/slowanaczasie/> (dostęp: 12.03.2022)

odeszły do pasywnej warstwy języka, dominowały terminy specjalistyczne oraz żargon urzędowy.

5. Podsumowanie

Okres pandemii COVID-19 wywarł duży wpływ na szereg aspektów życia społecznego, kulturalnego, w tym także na język, zasób słownictwa, a są to zmiany jakościowe i ilościowe. W obu poddanych analizie porównawczej językach: chorwackim i polskim można zaobserwować trzy rodzaje zmian związanych z sytuacją pandemiczną:

- I. Wzrost obecności terminów i określeń medycznych, zwłaszcza z dziedziny epidemiologii i wirusologii: *pandemija* – (pol.) *pandemia*, *epidemija* – (pol.) *epidemia*, *samoizolacija* – (pol.) *samoizolacja*, *cjepivo* – (pol.) *szczepienie*, *epidemijološke mjere/ koronamjere* (plur.) – (pol.) *obostrzenia epidemiczne*, *serološko testiranje* – (pol.) *testy serologiczne*, *nulti pacijent* – (pol.) *pacjent zero*, *dezinfekcija* – (pol.) *dezynfekcja*, *dezinficijens* – (pol.) *środek dezynfekujący*, *komorbiditet (pridružna oboljenja)* – (pol.) *choroby współistniejące*, *klinička slika* – (pol.) *obraz kliniczny*, *asimptomatski bolesnik* – (pol.) *chory bezobjawowy*, *lokalna transmisija virusa* – (pol.) *lokalna transmisja wirusa*, *anosmija* – ‘utrata węchu’, *virolog/ virologinja* – (pol.) *wirusolog, wirusolożka*.
- II. Zwiększenie częstotliwości występowania określeń niebędących terminami medycznymi, ale związanych z sytuacją pandemiczną; zmiany semantyczne w obrębie niektórych leksemów – wyeksponowanie lub pojawienie się nowego znaczenia, odnoszącego się wprost do zaistniałej sytuacji: *mjere* – (pol.) *obostrzenia*, *žariste* – (pol.) *ognisko (zakażenia)*, *izolacija* – (pol.) *izolacja*, *izravnavanje krivulje* – (pol.) *wypłaszczanie krzywej*, *eksponencijalni rast* – (pol.) *wzrost wykładniczy (zakażeń)*, *socijalna distanca* – (pol.) *dystans społeczny*, *stožer (civilne zaštite)* – (pol.) *sztab (obrony cywilnej)*, *karantena* – (pol.) *kwarantanna* (nazwa w obu językach potocznie czasem używana w znaczeniu izolacji: *być na kwarantannie* ‘być zakażonym COVID-19’), (pol.) *specyficzne określenie kwarantanna narodowa* (28.12.2020-17.01.2021.), *antivakseri* – (pol.) *antyszczepionkowcy* ‘przeciwnicy szczepień na COVID-19’, *biti pozitivan* – ‘mieć pozytywny wynik testu na COVID-19’, (pol.) *wymazywać* ‘wykonywać testy

wymazowe', *imunitet krda (kolektivni imunitet)* – (pol.) *odporność stadna (zbiorowa)*.

- III. Pojawienie się wielu neologizmów i okazjonalizmów wywołanych nadzwyczajną sytuacją np. złożenia z prefiksoidem *korona-*: (chorw.) *koronakriza, koronamjere, koronapravila, koronafobija, koronamanija, koronaprofiter, koronajezik, koronjalci* ‘dzieci urodzone w czasie pandemii’; (pol.) *koronaferie, koronamatury, koronawybory*; neologizmy pandemiczne: *maskeri* – (pol.) *maseczkowcy, antimaskeri* – (pol.) *antymaseczkowcy, vakseri* – (pol.) *szczepionkowcy*; okazjonalizmy o zabarwieniu humorystycznym: *kovidiot* – (pol.) *covidiota, koronašpek* – (pol.) *koronabrzuch, kašljosram* – ‘wstyd z powodu kaszlu’, *smrčosram* – ‘wstyd/ lęk spowodowany katarem w przestrzeni publicznej’ (oba określenia, nieposiadające polskich odpowiedników, dotyczą początkowego okresu pandemii).

Język przekazów medialnych w czasie pandemii w Polsce i Chorwacji oddawał atmosferę strachu, zagrożenia, którą potęgowały określenia związane z sytuacją walki, wojny: *sztab, pierwsza linia frontu, wygrać/stoczyć walkę z chorobą, tarcza antykryzysowa, przyłbica* itp. Nierzadko był ten obraz wzmacniany wymowną metaforą zawartą w wypowiedziach dziennikarzy, polityków, która miała na celu oddanie rozmiaru klęski:

Jak wynika z analizy money.pl, w ciągu czterech pierwszych miesięcy tego roku - bez względu na przyczynę - umarło 142 tys. Polaków. To o 33,7 tys. więcej niż rok wcześniej. To tak, jakby z mapy Polski zniknęły takie miasta jak: Iława, Nowy Targ, Cieszyn lub Kraśnik. A wraz z tymi miejscami wszyscy ich mieszkańcy. (Ratajczak 2021)

Svaki dan izgubimo autobus ljudi (wypowiedź naukowca V. Đikicia dla dziennika „Vijesti” z dn. 16.12.2021).

Z drugiej strony, jako przeciwwaga do tych dramatycznych, pesymistycznych obrazów, co często ma miejsce w sytuacjach kryzysowych, pojawiał się element humoru, między innymi w postaci licznie tworzonych żartów pandemicznych, np.: *Novonormalna rutina u koroni: Kad mi se jede – jedem, kad mi se leži – ležim, kad mi se izlazi iz kuće – jedem pa legnem*¹⁶.

¹⁶ Rutynowa nowa normalność w czasie koronawirusa: kiedy chce mi się jeść – jem, kiedy mam ochotę się położyć – kładę się, kiedy mam ochotę wyjść – jem i leżę. (tłumaczenie własne)

Bibliografia

- Badurina, Lada (2021) „Hrvatski jezik u doba korone: Sa stranim rijecima uvijek problemi, no može li zatvaranje biti zamjena za lockdown?”. *Svetionik – Portal Studentskog centra Rijeka*, (8.04.2021.) [pobrane z: <https://svjetionik.scri.hr/izdvojeno/hrvatski-jezik-u-doba-korone-sa-stranim-rijecima-uvijek-problemi-no-moze-li-zatvaranje-biti-zamjena-za-lockdown-prof-dr-sc-lada-badurina/>. Data ostatniego dostępu: 11.07.2022].
- Blagus Bartolec, Goranka (2020) „Jezik u doba korone”. *Hrvatski Jezik*, 2; 30-32.
- Bubaš, Marija, Krunoslav Capak (2022) *Povratak zdravlja i snage nakon COVID-19*. Donja Stubica: Salvus.
- Cierpich-Kozieł, Agnieszka (2020) „Koronarzeczywistość – o nowych złożeniach z członem korona- w dobie pandemii”. *Język Polski*, 100 (4); 102-117. <http://dx.doi.org/10.31286/JP.100.4.7>
- Filipović, Miroslav (2020) „Koliko je pandemija promjenila jezik kojim govorimo?” [pobrane z <https://korona.net.hr/analize-i-intervjui/koliko-je-pandemija-promijenila-jezik-kojim-govorimo>. Data ostatniego dostępu: 14.03.2022].
- Goban-Klas, Tomasz (2020) „Media w płynnej pandemii 2020. Komunikacja w czasie lockdownu: oddzielnie ale razem”. *Studia Medioznawcze*, 21 (4) (83); 718-733.
- Grażul-Luft, Agnieszka (2020) „O ewolucji znaczeniowej wyrazu *zdalny* w dobie pandemii koronawirusa”. *Poradnik Językowy*, 8 (6); 81-92. <http://dx.doi.org/10.33896/PorJ.2020.8.6>.
- Kondzioła-Pich, Katarzyna (2021) „Covidoci kontra covidanie – kilka uwag o hejcie w czasach zarazy”. *Studia Językoznawcze. Synchroniczne i diachroniczne aspekty badań polszczyzny*, 20; 79-90. <http://dx.doi.org/10.18276/sj.2021.20-06>.
- „Koniec stanu epidemii w Polsce od poniedziałku 16 maja” [pobrano z: <https://www.infor.pl/prawo/nawosci-prawne/5467705,Koniec-stanu-epidemii.html>, data ostatniego dostępu: 11.06.2022].
- Kosmalska, Weronika (2020) „Język w czasie epidemii. Epidemia w języku”. *Polonistyka. Innowacje*, 12; 209-220. <http://dx.doi.org/10.14746/pi.2020.12.13>.
- Kuligowska, Katarzyna (2020) „Język w czasach zarazy. O wpływie pandemii na system leksykalny języka polskiego i rosyjskiego”. *Acta Polono-Ruthenica*, 25 (3); 109-125. <https://doi.org/10.31648/apr.5893>.

- Łaziński, Marek (2020) „Korona (nie tylko wirusa)”. [pobrane z: <http://www.slowanaczasie.uw.edu.pl/korona-nie-tylko-wirusa>. Data ostatniego dostępu: 10.07.2022].
- Makowska, Magdalena (2021) „Język i obraz wobec koronawirusa. Przyczynek do rozważań nad komunikacją medialną w czasach pandemii”. *Forum Lingwistyczne*, 8; 1-14. <http://doi.org/10.31261/FL.2021.08.09>
- Matyjaszczyk-Łoboda, Olga (2021) „Opis jednostki leksykalnej *covidianin*”. *Oblicza Komunikacji*, 13; 99-114. <https://doi.org/10.19195/2083-5345.13.7>.
- Piela, Agnieszka (2021) „W cieniu koronawirusa...powrót *medyka*”. *Poradnik Językowy*, 3.8; 99-106. <https://doi.org/10.33896/PorJ.2021.3.8>
- Pliszka, Magdalena (2020) „Chorwacki słownik koronawirusa”. [pobrane z <http://www.slowanaczasie.uw.edu.pl/chorwacki-slownik-koronawirusa>. Data ostatniego dostępu: 10.08.2022].
- Pojmovnik koronavirusa* (2020) [pobrane z: <https://jezik.hr/koronavirus/>. Data ostatniego dostępu: 11.08.2022].
- „Prof. Flisiak: można powiedzieć, że to już nie jest COVID-19 a COVID-22”. (15.07.2022.) [pobrane z: <https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/news%2C93033%2Cprof-flisiak-mozna-powiedziec-ze-juz-nie-jest-covid-19-covid-22.html>. Data ostatniego dostępu: 11.08.2022].
- Raport koronamowa 2020 neologizmy powstałe w czasie pandemii COVID-19*. [pobrane z: koronajezyk.com/raport-koronamowa-2020-neologizmy-powstale-w-czasie-pandemii-nadwyrazcom.pdf. Data ostatniego dostępu: 20.03.2022].
- Ratajczak, Mateusz (2021) „Ukryte ofiary epidemii COVID-19. Tydzień po tygodniu znikają małe miasteczka”. [pobrane z: <https://www.money.pl/gospodarka/ukryte-ofiary-epidemii-covid-19-tydzien-po-tygodniu-znikaja-male-miasteczka-6628280394795904a.html>. Data ostatniego dostępu: 11.08.2022].
- Satoła-Staškowiak, Joanna (2021) „Wpływ pandemii na polską, bułgarską i czeską leksykologię w roku 2020 i na początku 2021”. *Językoznawstwo*, 1(15); 23-37. https://doi.org/10.25312/2391-5137.15/2021_02jss.
- Słowa na czasie* [pobrane z: <http://www.slowanaczasie.uw.edu.pl/category/slowanaczasie/slowa-miesiaca>. Data ostatniego dostępu: 23.03.2022]
- Štrkalj Despot, Kristina (2020) „Kako koronavirus mjenja jezik kojim govorimo (i mislimo?)”. *Hrvatski jezik*, 2; 1-7.

- Włoskowicz, Wojciech (2020) „Koronawirus jako problem językoznawstwa polonistycznego”. *Poradnik Językowy*, 7.8; 98-111. <https://doi.org/10.33896/PorJ.2020.7.8>.
- Zabielska, Magdalena (2021) „Pacjenci z.../ u pacjentów z.../ w przebiegu COVID-19: dyskursywna analiza polskich fachowych publikacji medycznych dotyczących koronawirusa”. *Poradnik Językowy*, 8.2; 23-37. <https://doi.org/10.33896/PorJ.2021.8.2>.